

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Toropainen, Veli Pekka
TITLE	Vöyrin Rekipellon Storkarhu 1500-luvulta 1700-luvun alkuun
YEAR	2023
VERSION	Final draft
CITATION	Toropainen, Veli Pekka (2023). Vöyrin Rekipellon Storkarhu 1500-luvulta 1700-luvun alkuun. <i>Genos</i> , 94(1), 49-54.

Vöyrin Rekipellon Storkarhu 1500-luvulta 1700-luvun alkuun

Vöyrin Rekipellon eli Rejpeltin Vöyrinjoen varressa olevan kylän asutushistoria ulottuu ainakin rautakaudelle, sillä kylän keskustassa olevalta Kaparkullenilta on löydetty rautakauden esineistöä ja asutusjälkiä sekä hauta-alueen jäänteitä, jotka myöhempi asutus on kuitenkin suureksi osaksi tuhonnut. Kylässä oli vuoden 1564 kymmenysluettelon mukaan 22 verotettavaa isäntää. Myöhemmin kylässä oli 19 maakirjanumeroa. Kylä oli niin suuri, että se oli jakautunut ennen isojakoa kolmeen osaan Leistusiin, Storbyhyn ja Pörnnullbackeniin. Kolme kylän taloista kantoi nimessään sanaa karhu, nimittäin Storkarhu, Lillkarhu ja Josskarhu, joista viimeksi mainittu sai nimensä 1500-luvun isännästä Jöns eli Jusse Karhusta. Vielä 1600-luvun alkupuolella isäntien nimenä oli Karhu tai Karu, joka muokkaantui jatkossa mainituiksi kolmeksi nimeksi talojen erottamiseksi toisistaan. Esimerkiksi Rekipellon Olof Mårtensson sai 7.7.1546 Vöyrin kesäkäräjillä kolmen markan sakon ylitettyään mainitun Jöns Karhun pellon rajan luvatta.¹

Mantereelta merelle

Vaikka Rekipellon kylä sijaitseekin Vöyrin pitäjän sisämaan puolella Vähäkyrön ja Isokyrön pitäjien rajalla, oli saaristokalastuksen merkitys kylässä vielä 1600-luvulla huomattava, ja sen taloilla oli nimettyjä kala-apajia Vöyrin saaristossa. Esimerkiksi vuonna 1558 saivat Rekipellon kalastavat talot saaliikseen keskimäärin 85 kiloa silliä.² Tärkeä oli myös jo 1500-luvulta Vöyrinjoen suu, joka sijaitsi tuolloin Lålxin kylässä, sillä pitäjän talonpojat kalastivat siellä kymmenittäin jopa sadalla katiskalla. Myös Rekipellon talollisilla oli kala-apajansa Vöyrinjoessa ja sen suulta aukeavassa saaristossa. Esimerkiksi Sigfrid Henriksson Storkarhun leski Kirstin (Taulu 3) vaati helmikuussa 1645 Jöralan Matts Mårtenssonilta korvausta hänen poikansa tälle vuokraamasta nuotasta. Vaikka Matts väitti jo maksaneensa pojalle, antoi hän puoli tynnyriä viljaa päästäkseen eroon Kirstinin vaatimuksesta.³

Bertil Eriksson Storkarhu (Taulu 5) syytti syyskuussa 1651 Rekipellon Mickel Perssonia siitä, että tämä oli lyönyt häntä Vöyrin markkinoilla jokiaitan luona. Asia oli alkanut Mickelsöran saaristossa, kun Bertilille ja Mickelin pojalle oli tullut riitaa siitä tangosta, jolla he yleensä kuivasivat verkkojaan. Tällöin Bertil oli antanut pojalle korvapuustin. Kun he olivat palanneet Vöyrille, oli Mickel heti kysynyt Bertililtä, miksi mokoma hunsvotti oli lyönyt hänen poikaansa. Todistajien mukaan Bertil oli tällöin antanut korvapuustin Mickelille, joka oli puolestaan lyönyt Bertiliä päähän napakairalla. Bertil oli paennut, mutta Mickel oli saanut hänet kiinni ja lyönyt hänen päähänsä suuren haavan ja käsivarteen mustelman. Bertilille tuomittiin kuuden markan sakko kahdesta korvapuustista. Mickel sai puolestaan kahdesta verihaavasta kuusi markkaa ja kahdesta mustelmasta kolme markkaa sakkoa. Kummankin tuli korvata itse parturin palkka haavojensa tarkastamisesta.⁴

Meri kutsui miehiä myös muuten, ja esimerkiksi Rekipellon Matts Larsson Lillkarhu kuljetti saaristolaiivalla kruunun tavaroita Pohjanmaalta Tukholmaan vuonna 1583.⁵ Vöyri varusti sotamiehensä jalkaväkeen, mutta lyhyen aikaa vuosina 1674–1682 laivamieheksi.⁶ Edellä mainitun Bertil Storkarhun poika Sigfrid Bertilsson (Taulu 5) esitti helmikuussa 1696 isänsä

¹ KA 4534, 34v; Åkerblom 1937, 17–19; 41–43, 441.

² KA, EPT (Etelä-Pohjanmaan tuomiokunta) KO a:35, Vöyrin käräjät 2.3.1724 etc., 244–247; Åkerblom 1937, 296.

³ KA, PT (Pohjanmaan tuomiokunta) KO a:6, Vöyrin käräjät 7.2.1645, 45v; Åkerblom 1937, 295.

⁴ KA, PT KO:a7, Vöyrin käräjät 18.–19.9.1651, 382v–383.

⁵ Åkerblom 1937, 349.

⁶ Åkerblom 1937, 414–415.

Bertil Erikssonin laatiman testamentin. Sen mukaan Sigfridin nimeltään tuntemattomaksi jäävä veli oli antautunut laivamieheksi toiseen ruotuun ja jättänyt tilan suuriin velkoihin. Koska Sigfrid oli sittemmin maksanut velat isänsä kanssa, sai hän tilan ohi vanhemman veljensä lasten. Lisäksi hän sai isältä pakarituvan, talon parhaan hevosen, kolme lehmää, meriaitan, veneen, kuusi nuotanosaa, kaksi veistokirvestä, kolme hakkuukirvestä ja kolme viikatetta.⁷

Perhetaulut

Taulu 1

Lasse Henriksson Karhu. Talollinen Rekipellon Storkarhussa 1547–1574. Lautamies 1548–1574.⁸ Lasse kylvi vuonna 1547 pannin rukiita ja 1½ pannia ohria.⁹ Vuoden 1550 nokkaveroluettelon mukaan Lasse Karu maksoi kymmenen vakkaa ohria ja seuraavana vuonna yhdeksän, sekä vuonna 1552 yhdeksän vakkaa.¹⁰ Vuonna 1560 hän kylvi 1½ pannia rukiita ja 2 pannia ohria.¹¹ Vuosien 1564 ja 1565 rukiin kylvö oli kaksi ja puoli pannia rukiita ja kaksi pannia ohria, ja 1567 kymmenysluettelon mukaan vastaavat luvut olivat 2½ pannia ja kolme pannia.¹² Vuonna 1570 molemmat olivat kaksi ja puoli pannia.¹³ Lasse Karhun omaisuuteen kuului vuonna 1571 neljännesluoti hopeaa, puolitoista leiviskää kuparia, kaksi naulaa tinaa, 15 lypsylehmää, viisi kaksivuotiaista mullikkaa, 15 lammasta, kaksi sikaa ja kymmenen markan arvoinen hevonen. Hopeaverona hän maksoi 20 markkaa, 5 äyriä ja 18 penninkiä. Hän oli kylän 21 hopeaveron maksajasta varakkain, ja seuraavaksi varakkain maksoi 14 markkaa, neljä isäntää kymmenen markkaa ja loput alle sen.¹⁴ Lasse Storkarhu oli pitäjän toiseksi rikkain talonpoika.¹⁵ Vuonna 1580 Lasse kylvi sekä ruista että ohraa kaksi pannia kumpaakin.¹⁶

Puoliso **N. N.**

Poika:

Henrik Larsson Storkarhu. *Tauluun 2.*

Taulu 2

Henrik Larsson Storkarhu (*taulusta 1*). Talollinen Rekipellon Storkarhussa 1574–1603. Lautamies 1573–1600.¹⁷ Kylvi vuonna 1593 pannin sekä rukiita että ohria, kuten myös vuonna 1595.¹⁸ Vuonna 1598 kylässä oli yhteensä 19 5/12 manttaalia, 56 nokkaa ja 94 lehmää. Kylässä oli 22 tilaa, joista vain kolme oli autiona. Henrikin osalla niistä oli yksi manttaali, kaksi verotettavaa jouta ja seitsemän lehmää.¹⁹ Kylvi vuonna 1599 kolme neljännestä rukiita ja

⁷ KA, EPT KO a:14, Vöyrin käräjät 15.2.1696 etc., 69.

⁸ Åkerblom 1937, 78.

⁹ KA 4534a, 49.

¹⁰ KA 4540, 26v; 4543, 28; 4545, 31.

¹¹ KA 4619, 7.

¹² KA 4664, 6v; KA 4675, 5v; KA 4691, 5v.

¹³ KA 4715, 34.

¹⁴ KA 4727a, 65–66.

¹⁵ Åkerblom 1937, 366.

¹⁶ KA 4759, 27.

¹⁷ Åkerblom 1937, 78.

¹⁸ KA 4802, 28v; 4809, 54v.

¹⁹ KA 4811, 52; Åkerblom 1937, 97–98. Panni oli kymmenen vakkaa, joista siten perittiin aluksi yksi vakka jokaista nokkaa eli talouden jäsentä kohden.

pannin ohria.²⁰ Vuonna 1601 hän kylvi pannin rukiita ja puolitoista panna ohria.²¹ Kylvi vuonna 1603 neljä panna rukiita ja 3½ panna ohria.²²

Puoliso N. N.

Poika:

Sigfrid Henriksson Storkarhu. *Tauluun 3.*

Taulu 3

Sigfrid Henriksson Storkarhu (*taulusta 2*). Syntyi Rekipellon Storkarhussa. Talollinen siellä 1604–1634. Lautamies 1607–1628.²³ Vuonna 1613 Sigfridin veroksi ilmoitettiin seitsemän äyriä. Niityiltään hän korjasi kymmenen kuormaa heiniä. Seuraavana vuonna hän kylvi rukiita pannin ja ohria viisi nelikkoa.²⁴ Hänen viljasadostaan paleltui vuoden 1620 hallassa puolet.²⁵ Vuonna 1624 Sigfridin vero oli seitsemän äyriä ja hän korjasi niityiltään kymmenen kuormaa heiniä.²⁶ Hänellä oli vuonna 1625 aitoissaan 27 tynnyriä rukiita, ohria, maltaita ja sekaviljaa.²⁷ Sigfrid kylvi vuonna 1629 peltoihinsa 3½ tynnyriä viljaa. Hänen karjaansa kuului kaksi hevosta, varsa, yhdeksän lypsylehmää, mullikka, viisi hiehoa, kahdeksan lammasta, neljä vuonaa ja kaksi porsasta.²⁸ Vuonna 1616 häntä ja Rekipellon Jöns Henrikssonia sakotettiin kumpaakin kuudella markalla kahdesta lyönnistä, jotka he löivät toisiinsa.²⁹

Rekipellon Henrik Bertilsson vaati helmikuussa 1674 Bertil Eriksson Storkarhulta 12 kapanalan peltoa, jonka hän sanoi tilan edellisen asukkaan Markus Larssonin myyneen Bertilin äidinisälle Sigfrid Henriksson Storkarhulle. Bertil esitti Gabriel Påvalssonin 29.1.1619 antaman kihlakunnanoikeuden tuomion, jonka mukaan Sigfrid oli ostanut tuolloin vesaikolla olleen pellon kymmenellä markalla. Bertilin mukaan maa oli myyty ennen suoritettua maantarkastusta, mutta hän ei voinut todistaa sitä. Asia annettiin lautakunnan päätettäväksi ja se määräsi pellon palauttavaksi Henrik Bertilssonin Omarsin tilaan kuninkaallisen plakaatin mukaisesti. Hänen tuli palauttaa kauppasumma kymmenen markkaa hyvänä rahana.³⁰

Puoliso **Kirstin. N N.** Leski Kirstin vastasi vuosina 1635–1641 yhden Rekipellon talon isännyydestä. Hänet on merkitty veroluetteloon sille kohdalle, jolla Sigfrid Henriksson oli aiemmin.³¹

Tytär:

N. N. Sigfridsdotter Storkarhu. *Tauluun 4.*

Taulu 4

²⁰ KA 4815, 56.

²¹ KA 4822, 20v.

²² KA 4831, 28.

²³ Åkerblom 1937, 78.

²⁴ KA 4886, 47v; KA 4894, 38.

²⁵ KA 4937, 27.

²⁶ KA 4950, 38v.

²⁷ KA 4954a, 26.

²⁸ KA 4964b, 36.

²⁹ KA 4901, 27v.

³⁰ KA, PT KO a:13, Vöyrin käräjät 12.—14.2.1674, 34–35.

³¹ KA 9097, 64; KA 9102, 51; KA 9106, 250; KA 9108, 52.

Erik Larsson Storkarhu. Talollinen Storkarhussa noin vuodesta 1642 noin vuoteen 1650. Rekipellon Markus Mattsson määrättiin maksamaan elokuussa 1640 lainaamansa suolanelikko Erikille. Samalla oikeus määräsi, että Erik sai pitää Dalabackan maakappaleen.³²

Puoliso **N. N. Sigfridsdotter Storkarhu** (*taulusta 3*). Syntyi Storkarhussa.

Poika:

Bertil Eriksson Storkarhu. *Tauluun 5.*

Taulu 5

Bertil Eriksson Storkarhu (*taulusta 4*). Syntyi Rekipellon Storkarhussa. Talollinen siellä ainakin vuodesta 1651 vuoteen 1677. Rekipellon Bertil Eriksson ja Påval Eriksson valittivat tammikuussa 1672, että saman kylän Johan Mårtensson aikoi sulkea kylän vanhan karja- ja peltotien tulevana keväänä tekemällä aidan Bränerbron sillan pieleen. Isännät valittivat, ettei heidän karjansa pääsisi laiturille eivätkä he itse pelloilleen. Johan ilmoitti peltonsa ulottuvan kyseisen sillan pieleen ja koska hän aikoi kylvää keväällä paikalle viljaa, halusi hän sulkea kulun pellolleen. Lautamies Thomas Sigfridsson Miemoisista kertoi, että silta oli ollut paikallaan ne 60 vuotta, jotka hän kykeni muistamaan. Kylä oli käyttänyt sitä ikimuistoisista ajoista kulkutienään, kuten Rekipellon lautamies Anders Israelssonkin kertoi. Johan määrättiin jättämään tie auki. Osa kyläläisistä valitti lisäksi, että he joutuivat tekemään enemmän tietä kuin toiset, joilla ei ollut juurikaan tientekovelvollisuutta. Oikeus määräsi nimismies Mårten Ruuthin ja lautamies Isak Larssonin arvioimaan asian ja jakamaan velvollisuuden kunkin verojen perusteella.³³

Bertil kertoi oikeudelle tammikuussa 1672, että edellisenä kesänä oli kylään juossut Kyrön tietä pitkin vieras lammaskatras, joka oli sitten ollut jonkin aikaa kylän omien lampaiden kanssa laiturilla ja kadonnut sen jälkeen. Bertil valitti nyt, että Rekipellon Johan Mårtensson oli väittänyt hänen omineen lampaat, sillä ne olivat olleet hänen oman katraansa joukossa. Lautakunta ja rahvas kuitenkin vakuuttivat, ettei hän ollut ominut lampaita.³⁴

Puoliso ainakin vuodesta 1651 **N. N. Åkesdotter**. Simon Sälle vaati huhtikuussa 1651 Bertililtä kuutta tynnyriä tervaa, jotka tämän tuli toimittaa rykmentinkirjuri Pehr Jönssonille omasta ja edesmenneen appensa vänrikki **Åke Sigfridssonin** puolesta. Bertil kielsi velan, mutta nimismies Bertil Ruuth määrättiin ulosmittaamaan se.³⁵ Åke Sigfridsson vastasi tilan veroista vuonna 1649.³⁶

Lapsia, kaikki syntyivät Storkarhussa:

Sigfrid Bertilsson Storkarhu. Talollinen Storkarhussa. Vannoi lautamiehen valansa yhdessä Bertbyn Johan Thomassonin kanssa syyskuussa 1697.³⁷ Sigfrid Storkarhu oli lautamiehenä vielä Uudenkaupungin rauhan jälkeen vuoteen 1729.³⁸ Kuoli 4.9.1732 ja haudattiin 10. syyskuuta Vöyrin kirkon alle. Sigfrid Storkarhu valitti tammikuussa 1697, että saman kylän Kirstin Gabrielsdotter oli mennyt hänen aittaansa omalla avaimellaan ja vienyt sieltä kolme vakkaa ruisjauhoja, joiden arvo oli yhdeksän kuparitaalaria, kolme vakkaa tammattuja jauhoja arvoltaan neljä taalaria 16 äyriä sekä 20 kaalinpäättä arvoltaan 20 äyriä. Lisäksi Kirstin oli lypsänyt kahdeksan päivää ennen

³² KA, PT KO a:5, Vöyrin käräjät 17.8.1640, 69–69v.

³³ KA, PT KO:a13, Vöyrin käräjät 15.–16.1.1672, 24v–25 (vanha numerointi 32–33).

³⁴ KA, PT KO:a13, Vöyrin käräjät 15.–16.1.1672, 25 (vanha numerointi 33).

³⁵ KA, PT KO a:7, Vöyrin käräjät 10.4.1651, 268 (vanha numerointi 64).

³⁶ KA 9128: 80; RA:n upseereita koskevan kortiston mukaan Pohjanmaan rykmentissä palveli vuosina 1641-45 vänrikki Åke Sigfridsson, joka kuoli 22.9.1645. RA, Arméns rullor 1620-1723, Registerkort över namn i rullorna SE/KrA0022/1a/13, Sigfridsson, Åke.

³⁷ KA, EPT KO a:15, Vöyrin käräjät 18.9.1697 etc., 347.

³⁸ Åkerblom 1937, 79.

joulua Mickel Henrikssonin lehmät. Kirstinin tuvasta oli löytynyt tarkastettaessa kaksi kannullista maitoa.³⁹ Sigfrid Bertilsson esitti käräjillä helmikuussa 1700 testamenttinsa. Sen mukaan hän oli antanut häpäpäivänään ensimmäiselle vaimolleen **Brita Bertilsdotterille** huomenlahjaksi tuvan, jonka edessä oli eteinen, 20 taalarinarvoisen hevosen, lehmän ja vasikan. Lisäksi lahjaan kuului kaksi peltokappaletta Rekipellon pellon Omarsin alapuolella ja Hepluhton Pävölinpellon kylvöineen. Nämä Brita sai pitää kuolemaansa saakka. Lisäksi hän sai Nutehagan ja Åkurpan niityt, leiviskän kuparia, kirveen, sirpin ja viikatteen. Testamenttinsa Sigfrid oli allekirjoittanut puumerkillään 26.8.1696. Tytär Maria Eriksdotter huomautti tähän, että hänen äidinperintönsä oli vielä isän hallussa.⁴⁰ Toinen puoliso **Margareta Åkesdotter Gråbbil** (Genos 1/2020), syntyi 1673 Vöyrin Koskebyssä ja kuoli 5.11.1756 Storkarhussa. Suku jatkui tilalla Sigfridin ja Margaretan vuonna 1710 syntyneestä pojasta Märtenista.⁴¹

Brita Bertilsdotter. Mainitaan henkikirjassa Storkarhussa 1675–1690.

Beata Bertilsdotter. Mainitaan henkikirjassa Storkarhussa 1680–1697.

Gertrud Bertilsdotter. Mainitaan henkikirjassa Storkarhussa 1686.⁴²

Lähteet:

Kansallisarkisto (KA), Helsinki

Kihlakunnanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat

Etelä-Pohjanmaan renovoidut tuomiokirjat (EPT)

Varsinaisten asioiden pöytäkirjat KO a:14–18, 35 (1696–1700, 1724)

Pohjanmaan renovoidut tuomiokirjat (PT)

Varsinaisten asioiden pöytäkirjat KO a:5–13 (1640–1672)

Läänintilit

Pohjanmaan voutikuntien tilejä

Pohjanmaan eteläisen voutikunnan maakirja 9097 (1635)

Pohjanmaan eteläisen voutikunnan maakirja 9102 (1637)

Pohjanmaan eteläisen voutikunnan maakirja 9106 (1639)

Pohjanmaan eteläisen voutikunnan maakirja 9108 (1641)

Pohjanmaan maakirja 9128 (1649)

Voudintilit

Pohjanmaan voutikuntien tilejä

Tilikirja 4534 (1546)

Pohjanmaan kymmenysluettelo 4534a (1547–1548)

Pohjanmaan nokkaveroluettelo 4540 (1550)

Nokkavero- ja kymmenysluettelo 4543 (1551)

Nokkaveroluettelo 4545 (1552)

Vöyrin ja Ilmajoen kymmenysluettelo 4619 (1560)

Vöyrin pitäjän tilikirja 4664 (1564)

Vöyrin pitäjän kymmenysluettelo 4675 (1565)

Vöyrin pitäjän kymmenysluettelo 4691 (1567)

Korsholman voutikunnan kymmenysluettelo 4715 (1570)

³⁹ KA, EPT KO a:15, Vöyrin käräjät 12.1.1697 etc., 19–20.

⁴⁰ KA, EPT KO a:18, Vöyrin käräjät 8.–9.2.1700, 307–308.

⁴¹ KA Vöyrin församlings arkiv, Längder över födda och döpta 1688–1751, Längder över döda och begravda 1689–1771.

⁴² Enges sa. Mantalslängder 1651–1697.

Mustasaaren, Kyrön, Vöyrin ja Ilmajoen hopeaveroluettelo 4727a (1571)
Pohjanmaan voutikunnan ja Oulun erämaan kymmenysluettelo 4759 (1580)
Pohjanmaan voutikunnan ja Oulun erämaan kymmenysluettelo 4802 (1593)
Pohjanmaan voutikunnan ja Oulun erämaan kymmenysluettelo 4809 (1595)
Pohjanmaan voutikunnan ja Oulun erämaan kymmenysluettelo 4811 (1598)
Pohjanmaan voutikunnan ja Oulun erämaan kymmenysluettelo 4815 (1599)
Pohjanmaan voutikunnan ja Oulun erämaan kymmenysluettelo 4822 (1601)
Etelä-Pohjanmaan maakunnan kymmenysluettelo 4831 (1603)
Etelä-Pohjanmaan voutikunnan maakirja 4886 (1613)
Korsholman kartanon ja Etelä-Pohjanmaan voutikunnan tilikirja 4894 (1614)
Etelä-Pohjanmaan voutikunnan tilikirja 4901 (1615)
Tarkastusluettelo Pohjanmaan paleltuneista kylvöistä 4937 (1620)
Etelä-Pohjanmaan voutikunnan maakirja 4950 (1624)
Etelä-Pohjanmaan myllytulliluettelot 4954a (1625)
Pohjanmaan karja- ja kylvöluettelot 4964b (1629)

Vörå församlings arkiv

Längder över födda och döpta 1688—1751

Längder över döda och begravda 1689—1771

Riksarkivet (RA), Stockholm

Arméns rullor 1620-1723,

Registerkort över namn i rullorna SE/KrA0022/1a/13, Sigfridsson, Åke.

Kirjallisuus:

Enges, Jonas 2002: Släktforskningsdatabas, texter upptecknade av Joakim Förars. Mantalslängder 1651—1697. <http://enges.org/> (luettu 4.2.2021).

Åkerblom, Bror K 1937: *Vörå sockens historia I*. Åbo Tidning och Tryckeri Aktiebolag. Åbo.